

Кога пукна бруката во врска со "славното" војничко минато на генералот Стојановски, за момент јавноста во Македонија остана тивка. Некои се понадеваа дека сè ќе мине молчешкум, "свако чудо за три дана", што би рекле некои за Стојановски братски народи... Но, за среќа имаше и такви кои мислеа и сè уште мислат дека овој пат јавноста нужно треба да се скандализира, односно освести за тежината на случајот. Па, така дебатата по медиумите како да "тргна" - но онака во наш стил. Веднаш почнаа да бараат заговори, тајни намери, тајминзи и да се згрозуваат: кој тоа ни го напаѓа нашиот НАТО генерал? И во целото тоа сеен лажен патриотизам се размавтаа со емоции и (за)клетви наместо да ги погледнат аргументите в очи. Кутри ние Македончиња, ем војната 2001 година ја изгубивме, ем не си го даваме херојот што дури и генералски чин заслужил (ептен му се погодија војните во изминатите 15 години, штета што нема веќе чиновни).

Колку за споредба, еден друг т.н. генерал се откажа од војничката кариера, ама затоа сега дрма во политиката. Се согласувам, државата ни е театар на апсурдот: ниту самите веќе не можеме да си ја сфатиме. Бошкоски во Хаг, а сведоци на обвинението се оние против кои тој имаше државна обврска да се бори. И во тој контекст, сосема е разбирливо бранувањето во јавноста кога сега ни се чепка еден генерал кој, нели, треба да биде ем Натовски ем херојски. Но, не е така... Да не мешае баби и жаби. Овде станува збор за личната (засега морална) одговорност на Стојановски, а и политичката јагма што на врат ни ја става оние кои го назначија на оваа позиција.

Некои се подготвени да ја проголтаат "кнедлата" и срамежливо да признаат дека скандалот можел да се избегне со мала итрина и дипломатска настинка. Демек, арен ни е генералов, ама погрешил што не покажал трошка пристојност да не ја иритира хрватската јавност со појавување на денот на одбележувањето на годишнината од падот на Вуковар. Третите, за жал, малкумина останаа да инсистираат на одговорноста на генералот и на оние кои го назначиле на позицијата началник на Генералштабот на АРМ.

Медиумската одбранашка реакција не ме чуди: тие одамна се ставаја во функција на одбрана и аминување на сè што доаѓа од власта. На иста линија, ама од други луктаривни причини се ставаја и некои опозициони медиуми, но не вреди човек да се тревожи околу тоа. Она што загрижува е реакцијата на самиот генерал и на политичкиот врв. Кога ја

Билјана ВАНКОВСКА

“
*Vo vreme na op{ t a
i zmama, ka` uvawet o
na vist i nat a st anuva
revoluci oneren ~i n*
”

Xorx ORVEL

ДРЖАВАТА ВО ЗАЛ

слушна и ја виде ароганцијата на своите политички господари, кои експресно и со индигнација ги отфрлија обвинувањата на сметка на генералот, и самиот тој се осоколи да ја употреби истата арогантна маска на недопирливост во однос на критиките од јавноста, па дури и да извика дека не дава оставка. Да се разбереме, ова би била очекувана реакција во многу држави: војската се смета за симбол на татковината и на нацијата, а секој напад врз неа е израз на непријателство и непатриотизам. Најчесто нападите врз сопствените претставници воениот врв ги интерпретира како напади на државата и нејзините највисоки вредности. Всушност, личната одговорност ја кријат зад угледот на институцијата. Така, доаѓа до равенката од типот:

војска=држава=патриотизам. Зад неприкосновениот статус на институцијата на војската се штитат и поединците, нејзини припадници, и тоа колку повисоко на војничката хиерархија, толку поголем степен на идентификација. Нашиот политички и воен врв застава сплотен пред наводните "интриги и завери на разноразни спреги на домашни и странски служби", а со тоа во заложништво ја става целата држава. Во една сериозна демократија, скандалите се решаваат експресно и мудро: личноста која е во центарот на скандалот може тивко да се тргне (па дури и ако треба да му се даде друга утешна награда, од типот место во воената дипломатија), но државниот углед никогаш не се става како залог. Нашиве се подготвени целата држава да ја

направат заложник на биографијата на генералот.

Случајот Стојановски зборува за нашата држава многу повеќе отколку што на прв поглед може да се насети. Затоа, пред да пукне некој друг резил и афера кои ќе го потиснат овој, потребно е да утврдиме зошто овој случај е битен за нас, денес и за нашата иднина. Во него се споени три димензии: правна, политичка и морална. Правната (онаа за евентуални воени злосторства) ќе ја утврдат надлежните органи, за политичката немасност и ароганција во нормална држава би одговарал некој од разузнавачките и дипломатските служби (иако и на самиот Стојановски требало да му текне

чувања останаа на разни боишта низ бившата татковина, но сите не се закитија со чиновни. Се прашува ли Стојановски кој му бил Врховен командант во ноември 1991 година? Многу негови колеги навистина заглавија на фронтот, ама по цена на ризик за својата безбедност, за да им помогнат на регрутите во раце на родителите кои сами тргнаа да си ги бараат децата. Во мега-интервјутото во "Време" Стојановски вели дека во Вуковар бил војник, а не злосторник, ама заборава да каже дека и служел верно на злосторничка армија од која и некои српски офицери дезертираа, па беа заменети со оние со кокарди и долги бра-

бија, според него), со само една чета. Што ли овој генерал денес ги учи нашите војници? Дали тие знаат дека според меѓународното право војникот е должен да одбие наредба на претпоставениот доколку од него се бара учество во воено злосторство? Нејсе, кога конечно му текнало дека Македонија веќе е држава, Стојановски се вратил и продолжил со искачувањето по војничката хиерархија. А можности за докажување на способностите, колку сакате... Премногу би било да го обвиниме Стојановски за неговата улога за време на протестите на опозицијата во 1994 година. Точно е дека политичкото раководство ги прекриши Уставот и Законот за одбрана на-

ОЖНИШТВО НА ГЕНЕРАЛОТ

дека е малку незгодно да се појави во Загреб токму на 19 ноември). А политичкиот врв, наместо жестоко да го брани својот пулен, треба да размисли за сопствената одговорност - и за неговиот наследник. Што порано, тоа подобро за нацијата...

Но, да го видиме и моралниот аспект, иако оваа наша држава одамна отрпна на сè што мириса на етика. Кога зборувате за овие параметри, најчесто ве прават идеалист, будалетинка, наивен; но, дури и по таа цена, овој случај не може да не се гледа низ оваа призма затоа што токму за војската традиционално се смета дека е институција во која се почитуваат храброста, пожртвуваноста, честта и моралот.

Во зборовите на авторот на една изворедна студија за улогата на ЈНА во распаѓањето на СФРЈ кратенката добива значење на Југословенска народна агонија. Авторот, мој пријател и колега, во 1991 година беше полковник со српско потекло, а ЈНА ја напушти во моментот кога виде дека војската стана инструмент на политиката на Милошевиќ. Со години беше без работа, со три малолетни деца, прогонет од властите, но не само што одолеа, туку и успеа да изгради (сега афирмиран) Центар за цивилно-воени односи во Белград. Значи, човек секогаш има избор - иако цената за сопствениот избор може да биде тешка и да ги погоди најблиските. Зарем тоа не го покажа и адмиралот Боцинов, кој денвиве се спомнува во еден дегутантен обид да им се каже на Хрватите дека сме 1:1? Големината на Боцинов е големина на еден морален офицер и човек, а не заслуга на Македонија или на Бучковски. Боцинов го направи својот избор, ама и Стојановски... Неговиот избор бил избор на еден мал човек и низок офицер, а не грев на цела Македонија. За волја на вистината, не е мал бројот на наши офицери кои во хаосот на воените слу-

ЧОВЕК СЕКОГАШ ИМА ИЗБОР - ИАКО ЦЕНАТА МОЖЕ ДА БИДЕ ВИСОКА. ЗАРЕМ ТОА НЕ ГО ПОКАЖА И АДМИРАЛОТ БОЦИНОВ, ВО ПЕРИОДОТ КОГА БЕШЕ НАЧАЛНИК НА ГЕНЕРАЛШТАБОТ. ВО ЕДНО ИНТЕРВЈУ ОД ТОА ВРЕМЕ, БОЦИНОВ ЌЕ ИЗВИКА: "НЕМА СИЛА ШТО ЌЕ МЕ НАТЕРА ДА ПУКАМ ВО СОПСТВЕНИОТ НАРОД, ЈАС НЕ СУМ СЛУГА И МАШИНА, ЈАС СУМ ПАТРИОТ!" НЕКОЈ СТАНА ГЕНЕРАЛ ВО 2001 ГОДИНА - ВО ВОЈНА ЗА КОЈА И НЕ ЗНАЕМЕ ДАЛИ БЕШЕ ВОЈНА, ЗА КОЈА СЕ УШТЕ НЕ ЗНАЕМЕ НИТУ ДАЛИ ЈА ДОБИВМЕ, НИТУ ДАЛИ ЈА ИЗГУБИВМЕ (И ОД КОГО) ИЛИ, ПАК, БЕШЕ НЕРЕШЕНО...

ди. Злосторничка беше и акцијата - убивање на еден град (урбоцид), во кој бројот на жртвите изнесуваше неколку илјади, но Стојановски сè уште мисли дека си го заслужил чинот мајор затоа што ги зачувал своите луѓе од загуби. Вели, ја извршил задачата со што помалку ризик и со што помалку жртви. Во тоа не се сомневаме, гледајќи ги снимките на оние страдалници во колоната и нивните старечки насолзени очи, кои минуваат покрај "робо-капот" Стојановски (како што од милост го нарекува новинар на Форум Плус). Што е со луѓето против кои пукале неговите луѓе, ги спроведувале до логорите или во неповрат? Како ли само се осмелува да зборува за почитување на Женевските конвенции и професионализам во една армија во која беснееја паравојските на Шешел? Се обидел ли и нив да ги професионализира младите капетани?

А сè тоа се случува нешто повеќе од два месеца откако нацијата на која ѝ припаѓа Стојановски ја прогласи државната независност преку референдум, а го донесе и првиот Устав на 17 ноември. Тоа е она деликатно време во кое се прашувавме дали ќе куртулиме од ЈНА (камарадите на Стојановски) и дали навистина ќе заминат без да припукаат. Тоа е она исто време кога истиот Шешел се закануваше дека, и покрај заминувањето на ЈНА од Македонија, тој ќе може да ја поврати Македонија (т.е. Јужна Ср-

редувајќи распоредување на воените специјалци во заштита на државните институции. Каква политичка власт, таква војска... Иронијата е во тоа што токму во тој период Боцинов е началник на Генералштабот, но наредбата за употреба на единиците беше издадена директно од претседателот на Републиката до единиците, при што Боцинов беше заобиколен. Во едно интервју од тоа време, Боцинов ќе извика: "Нема сила што ќе ме натера да пукам во сопствениот народ, јас не сум слуга и машина, јас сум патриот!" Но, еден друг тивок и послушен војник, Стојановски, молчешкум ја послуша наредбата - и тоа не му беше забравено како израз на политичка лојалност. Така, некој е патриот, а друг робокап и послушна војничка машина...

Годините минуваат, а Стојановски конечно стана генерал во 2001 година - во војна за која и не знаеме дали беше војна, за која сè уште не знаеме ниту дали ја добивме, ниту дали ја изгубивме (и од кого) или, пак, беше нерешено... Сеедно, Стојановски топ не го бие - држава ќе изрезили, ама тој ќе си остане "робо-кап", сè додека државниот врв е подготвен целата држава да ја држи заложник на војник со сомнителен багаж. Не знам за вас, ама јас со ваков прв човек на македонската армија не можам да се гордеам, таман на сто НАТО сертификати да минал и сто пати во НАТО да влеземе...